

تأثیرات طرح مکتب عرفانی شیعی فقهاتی توسط آیت الله خامنه ای

آیت الله خامنه ای با مطرح نمودن مکتب عرفانی شیعی فقهاتی به عنوان جریان «خاص الخاص» مسیر حرکت فرهنگی کشور و بلکه جهان تشیع را وارد ریل گذاری جدید نمودند.

آیت الله خامنه ای با مطرح نمودن مکتب عرفانی شیعی فقهاتی به عنوان جریان «خاص الخاص» مسیر حرکت فرهنگی کشور و بلکه جهان تشیع را وارد ریل گذاری جدید نمودند.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه - رضا کریمی: دیدگاه های آیت الله خامنه ای درباره عرفان و پرچمداران عرفان با عنوان «عرفان امین» به همت مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی و به قلم حجت الاسلام والمسلمین تولایی در ۴۷۲ صفحه منتشر شد و فایل الکترونیکی آن هم در اختیار مخاطبان قرار گرفته است.

این کتاب اتفاق تازه ای در ورود عرفان به عرصه عمومی است و جنبه های مختلف داشته و آثار جدیدی بر جا خواهد گذاشت.

نام این کتاب دو سطح دارد؛ هم یادآوری معرفی یک عرفان امن و سالم و به دور از آفات برخی عرفان های کاذب نوظهور یا قدیمی است و هم یادآور تخلص شعری آیت الله خامنه ای. ترکیب عرفان امین نشان می دهد دیدگاه های عرفانی ایشان، همانطور که در ادامه می خوانیم، بیشتر در شعر شامل اشعار خود و در شرح اشعار عرفانی امثال مولوی و حافظ جریان دارد نه در کتب و رساله های عرفانی.

نویسنده با توجه به وجود جریان های مخالف عرفان در درون حوزه و در میان نیروهای انقلابی، در مقدمه اذعان می کند که «خط بطلان کشیدن بر روی نزاع توهمی و ساختگی میان فقه و عرفان و شریعت و طریقت، آن هم برای شخصی با موقعیت حضرت آیت الله خامنه ای تا چه اندازه می تواند هزینه بر باشد». (ص ۱۴)

بخش اول این کتاب به تعاریف و تقسیم بندی عرفان می پردازد. ولی اصل کتاب در دو بخش بعدی است.

بخش دوم تجلیل ایشان از عرفایی مشهور و بعضاً جنجال برانگیز مانند مولوی و حافظ و ملاصدرا، بایزید بسطامی، ابوالحسن خرقانی، صفی الدین اردبیلی، فیض کاشانی، ملاهادی سبزواری و سید بن طاووس است. در ادامه، مکتب عرفانی نجف به عنوان جامع ترین عرفان متشرع خالص و شخصیت های ویژه آن به تفصیل معرفی می شود. در پایان این بخش هم ارتباط با عرفای معاصر با استناد به پیام ها و بعضاً خاطرات، هم مطرح می شود: شیخ عباس قوچانی، شیخ محمدتقی بهجت فومنی، سید کمال الدین موسوی شیرازی، سید رضا بهاء الدینی، سید محمدحسین حسینی طهرانی، شیخ عزیزالله خوشوقت، شیخ علی سعادت پرور (پهلوانی). با این روش بعضی عرفای دیگر مانند علامه حسن زاده آملی و ارتباطات کمتر مطرح شده مانند آیت الله یعقوبی قائنی در اینجا نیامده است.

عرفان مدنظر این کتاب همان عرفان وحدت وجودی است (نه فقط عرفان توحیدی ساده) که از زبان آیت الله خامنه ای در شرح اندیشه حافظ و دیگران تبیین می شود. وحدت وجود که به حافظ نسبت داده شده، به معنای همه خدایی، ناشی از عدم درک درست مسئله است؛ عرفا قائلند به وحدت فاعلیت و وحدت تجلی (ص ۹۶).

از همه مهم تر اعتقاد نویسنده این است که: آیت الله خامنه ای با مطرح نمودن مکتب عرفانی شیعی فقهاتی به عنوان جریان «خاص الخاص» مسیر حرکت فرهنگی کشور و بلکه جهان تشیع را وارد ریل گذاری جدید نمودند. (ص ۱۵). از جریان عرفانی ای که توسط مرحوم آیت الله شوشتری آغاز، مرحوم حاج ملا حسین قلی همدانی گسترش و با سید احمد کربلایی ادامه یافت و توسط مرحوم قاضی عمق پیدا نمود، در زبان متخصصان معاصر عرفان پژوهی، به عنوان «مکتب عرفانی نجف» یاد می شود. (ص ۱۴۷) از دیگر چهره های این مکتب میرزا جواد ملکی تبریزی، شیخ محمد بهاری و سید عبدالحسین لاری و علامه طباطبایی است که معرفی می شوند.

بخش سوم کتاب تبیین اندیشه های ایشان در دو قسمت عرفان نظری و عملی و با تمرکز بر دو موضوع وحدت وجود و انسان کامل است. نویسنده متوجه شده که آیت الله خامنه ای برخلاف امام خمینی در مسائل اعتقادی و معارفی به صورت مستقل دست به تألیف زده (و اساساً در کتاب عرفان امین کتابهای ایشان جزو منابع نیست) و به حسب تتبع

نویسنده نیز در هیچ سخنرانی و یا پیام مکتوبی، به صورت مستقل به تبیین دیدگاه خود در باب مسئله توحید و نحوه ارتباط مخلوقات با خالق خود پرداخته اند. تبیین اندیشه های عرفانی ایشان درباره وحدت وجود و... به جز نظرات اجمالی درباره مکتب نجف، از طریق شرح اشعار مولوی و حافظ آشکار شده است.

در این بخش، توصیه های عرفان عملی تأکید بر عمل و دوری از الفاظ و عدم توقف در عرفان نظری است و توصیه های ویژه عرفا مثل چله نشینی، مرید و مرادی و اذکار خاص (آنچنانکه در پیوستهای این کتاب آمده) مطرح نمی شوند و اگر هم سرفصل «استاد» در کتاب دیده می شود، با وجود آنکه نویسنده آرای عرفا درباره طلب استاد خاص هم می آورد ولی دیدگاه آیت الله خامنه ای بیشتر مبتنی بر اهل عمل و تهذیب بودن است نه معنای مشهور عرفانی آن. یا اگر بحث ذکر مطرح می شود منظور توصیه های خاص و عام سلوکی نیست بلکه همان یاد خدا در مراتب مختلف مدنظر است.

علت حجیم شدن این کتاب هم مشخص است. به جز مقدمه و مؤخره، نظرات ایشان و (با توجه به نیاز برای توضیح بیشتر) نظرات دیگران مانند امام خمینی و شهید مطهری به صورت تفصیلی آمده و گاه یک نقل قول چند صفحه ادامه دارد. به بهانه مباحث مطرح شده پیوست های مفیدی هم دارد مثلاً دستورالعمل های آیت الله سید علی قاضی در بخش دوم معرفی می شوند و در انتها مباحثی از امام خمینی و نمونه دستورات سلوکی مکتب نجف و ترجمه حدیث عنوان بصری و... هم آمده است. نقل قول و کمک از آثار دیگران برای شرح موضوعات عرفانی، به این اثر جنبه آموزشی نیز داده است. بیان تمثیل های معروف در پیوست برای توضیح و ساده کردن مفاهیم عمیق عرفان مانند موج و دریا، آینه، تکثیر نور و... هم بیشتر سبب شده تا کتاب حاضر برای مشتاقان آشنایی با عرفان جنبه آموزشی داشته باشد.

این کتاب علی رغم برخی کمبودها یک اثر آموزشی و مروج عرفان انقلابی، و علیه عرفان ستیزان، معرف تعداد زیادی از عرفای سلف و معاصر، بستر ورود به دنیای عرفان و نهایتاً موجب شناخت عمیق تر عرفان سیدعلی خامنه ای است.

دانلود کتاب به مدت محدود در سایت javanan.org امکان پذیر است.